

ABORDAREA INTERDISCIPLINARĂ A JURNALULUI DE CĂLĂTORIE, O ESPEDIȚIE ROMÂNĂ ÎN AFRICA, ÎN CADRUL ACTIVITĂȚILOR ȘCOLARE ȘI EXTRAȘCOLARE

Mihaela TĂBĂCELEA¹

tabacelea.mihaela@yahoo.com

ABSTRACT: Knowing local history is very important for the cultural development of a region. There are many characters who have left their mark upon different areas, but students aren't studying them. This is why teachers must speak about them, about their achievements. In this article I intend to talk about methods that could be used in the history or geography classes to present Dimitrie Ghika's expedition in Africa. I chose this topic because many students do not know the details of this journey and I consider that it is a necessity to inform the students about moments of local history, as it is a part of world history.

KEYWORDS: journey, journal, achievement, values, explorer.

Fiecare ținut, regiune, localitate sunt marcate de prezența unor personaje care le-au promovat din punct de vedere cultural. Programele școlare presupun existența unor conținuturi și a unui număr de ore care nu îți dau libertate în alegerea anumitor teme; dar, totuși școala rămâne o instituție care promovează valorile, este locul unde informațiile se transmit în timpul educației formale, non-formale compensate de cea informală, este un mediu care trebuie să-i influențeze pozitiv pe elevi, aceștia devenind capabili să-și pună în valoare aptitudinile și să-și utilizeze deprinderile atât în mediul școlar cât și în cel extrașcolar. Rolul educației școlare nu este doar cel informativ în care elevul preia informații pe care apoi le reproduce, ci are și rolul de a modela personalitatea elevilor.

Bernard Saw a afirmat: „*Nu putem educa un copil cu desăvârșire, căci educația se poate termina numai odată cu viața și nici atunci nu va fi desăvârșită*”. Această afirmație redă foarte bine educația pe tot parcursul

¹ Profesor, Școala Gimnazială Letea Veche, judeul Bacău.

vieții care ajută ființele umane să comunice eficient, să-și depășească limitele, să persevereze, să se autoevalueze într-un mod obiectiv. Pentru ca beneficiarii direcți ai educației să participe activ, elementele utilizate în cadrul orelor de curs trebuie să stimuleze creativitatea elevilor, să le dezvolte gândirea, să utilizeze imaginația, toate acestea ajutându-i să se integreze social. Educația poate stabili relații între indivizi, generații indiferent de vârstă, nivelul cunoștințelor, mediu social. În aceste condiții, putem concluziona că educația stă la baza progresului unei societăți. În societatea actuală, copii întâmpină obstacole în a-și stabili un sistem de valori pe care să-l respecte și în acest context, școala trebuie să intervină, adică să le prezinte modele de urmat, modele care pot fi preluate și din istoria orizontului local. În cazul nostru, județul Bacău este onorat să aibă reprezentanți care au creat noi orizonturi în diverse domenii. Elevilor li se poate trezi curiozitatea în momentul în care li se aduce la cunoștință realizările anumitor personaje din istoria locală.

În rândurile care urmează mi-am propus să dau exemple de activități de învățare specifice anumitor metode didactice care pot fi utilizate în cadrul orelor de istorie, geografie dar și în cadrul activităților extrașcolare, cu scopul de a aduce la cunoștință elevilor, principalele momente ale expediției lui Dimitrie Ghika și a fiului său. Realizările acestora constituie un moment important din istoria locală, ca parte integrantă a istoriei universale. Metodele didactice care vor fi prezentate mai jos, implică studierea aperei lui Dimitrie Ghika- Comănești, scrisă ca urmare a călătoriei sale în Africa, numită „O expediție română în Africa”. Acest jurnal de călătorie ar trebui să fie studiat de elevi deoarece pentru acea perioadă, această călătorie a reprezentat o noutate, nu numai pentru spațiul românesc. Consider că întâmplările povestite ar atrage curiozitatea elevilor deoarece sunt prezentate atât peisaje cât și momente de suspans. Cu toate acestea trebuie explicat că vânătoarea era o îndeletnicire specifică acelor timpuri dar care astăzi este reglementată din punct de vedere legislativ. Apoi, trebuie ținut cont, că pe lângă animalele vâdate care au fost aduse ca și trofee, cei doi au cules informații despre vegetație, faună dar și referitoare la obiceiurile băștinașilor, rezultatele expediției fiind prezentate în cadrul unor societăți științifice din Europa printre care și Royal Geographical Society(Londra). Pentru fiul său, Nicolae Ghika, aceasta nu a fost unica sa călătorie în Africa, el s-a întors în Maroc (Nordul Africii) și a străbătut Munții Atlas.

În cadrul orelor de istorie, la lecțiile care presupun studierea societății și culturii poate fi utilizată metoda Taroturilor care se desfășoară astfel: cadrul didactic realizează un colaj din fotografiile prezente în cartea lui Dimitrie Ghika-Comănești; aceste fotografii ilustrează următoarele momente: repaosul zilnic al unui somalez, caravana care a participat la expediție pe malul fluviului Principele Ferdinand (Labasale), tunel, grotă de alabastru, vegetația Africii., grupuri de somalezi. Elevii sunt grupați în patru echipe având ca sarcină de lucru realizarea unui jurnal de călătorii pe baza fotografiilor. Apoi, reprezentantul fiecărei echipe citește cele notate iar la sfârșit, jurnalele alcătuite de elevi sunt confruntate cu cel original.²

Pentru ca parcurgerea jurnalului lui Dimitrie Ghika-Comănești să trezească curiozitatea elevilor se poate realiza un proiect educațional „Pe urmele lui Ghika!”. Elevii sunt grupați în patru echipe:

Echipa sociologilor(echipa nr. 1)

Echipa botaniștilor(echipa nr. 2)

Echipa geografilor (Echipa nr. 3)

Echipa jurnaliștilor(echipa nr. 4).

Citind cartea, membrii primelor trei echipe notează informații cu privire la tema pe care o reprezintă: echipa nr. 1 notează informații cu privire la obiceiurile băștinașilor, echipa nr. 2 transcrie elemente ce țin de vegetație dar și faună, echipa nr. 3 caută informații cu privire la unitățile de relief africane străbătute de autor. Echipa jurnaliștilor au de realizat următoarea sarcină de lucru: Vă imaginați că sunteți jurnaliști la începutul secolului XX și trebuie să publicați un articol de ziar referitor la expediția lui Dimitrie Ghika-Comănești și a fiului său. Apoi, notați un alt articol de ziar în care să prezentați cea de a doua călătorie a lui Nicolae Ghika în Africa. Fiecare echipă prezintă elementele găsite sub forma unui proiect care poate consta într-o machetă, într-un colaj, portofoliu, afiș sau articol. La final se argumentează importanța acestei călătorii, utilizând informațiile expuse. Suplimentar, se pot realiza și alte activități: reconstituirea pe harta fizică a lumii a traseului pe care l-au parcurs cei doi, realizarea unei comparații a obiceiurilor, practicilor, mentalităților băștinașilor de atunci și de acum. De exemplu se pot citi fragmente cu această tematică precum: „Locuitorii de pe malurile fluviului Shebelle, făcând excepțiune de ceilalți somali, s-ocupă cu agricultura, defrișează pământuri pe o întindere mică, situate

² Marilena Pavelescu, *Metodica predării limbii și literaturii române*, Editura Corint, București, 2010, p. 239.

în mijlocul pădurilor și cultivează un fel de sorgo adus din India. Femeile și copiii locuitorilor stau la pândă pe pedestale de lemn înălțate în mijlocul acestor plantații, având adunate pe ele păiușări cărora le dau foc îndată ce apar lăcustele deasupra copacilor”, „Pentru somali, toți oamenii albi, sun medici și un european ar fi pierdut din reputație dacă ar susține contrariul” sau „De trei zile eram întovărășiți de o caravană mică de somali, călătorind sub protecția noastră. Purtau pe cămile bordeiele lor transportabile și seara, pe când bărbații pregăteau o teribilă osebă lipită de a noastră, femeile se ocupau a ridica și a înveli bordeiele cu rogojinile lor”³.

Cu această ocazie, elevii pot lua contact cu elemente de cultură spirituală și materială ce aparțin unei civilizații diferite de cea europeană. Pentru a realiza această activitatea, elevii trebuie să se informeze cu privire la aspecte ale culturii și civilizației specifice Africii, în special cea a somalezilor. Cunoștințele pe care ni le transmite Dimitrie Ghika-Comănești pot fi completate cu altele, pe care elevii le pot găsi respectând tematica propusă. În acest caz, putem vorbi despre Educația pentru pace și democrație, deoarece implică „acceptarea celuilalt”, acceptarea existenței unor mentalități diferite de ale noastre, ceea ce duce într-un final la educație interculturală, atât de necesară acestei perioade mereu în schimbare. O altă activitate care presupune utilizarea citatelor din acest jurnal este următoarea: „După Dur-Etame atingeam în a treia zi de marș un râu ce curge aici între pereți înalți de alabastru, numit Labansale, un tribut a Shebellului căruia în onoarea Prințului nostru hereditar îi dădusem numele de râul Prinț Ferdinand”, „Această culme pe care ne aflăm fiind punctul extrem al călătoriei atins de noi, i-am dat numele de culmea Lahovari”, „Fiindcă suntem cei întâi care am descoperit acest bun vad, profesorul Paulitscke ne-a făcut onoarea a-l însemna în harta noastră, elaborată de Domniasa, sub numele de vadul Ghika”. Citind fragmentele de mai sus, se poate realiza o dezbatere pornind de la următoarele întrebări:

Care credeți că este motivul pentru care, autorul a ales aceste personalități românești pentru a numi locurile pe unde a trecut?

Cunoașteți informații cu privire la personalitățile amintite în aceste fragmente?

S-au păstrat aceste denumiri până astăzi?

Voi le-ați fi denumit altfel?

³ Dimitrie Ghika-Comănești, *O expediție română în Africa*, Editura „POLIROM”, Iași, 2016, p. 43.

Triada VAS (văd, aud, simt) poate fi utilizată pentru a aduce în atenția elevilor opera lui Dimitrie Ghika-Comănești, stimulându-le creativitatea. Cadrul didactic citește un fragment din „O expediție română în Africa”, de Dimitrie Ghika-Comănești precum acesta: „Fluviul care curge aici și aproape pretutindeni unde l-am atins între maluri lutoase și nisipoase foarte înalte, peste care în sezonul ploilor se revarsă apa, inundând toate pădurile și câmpiile de împrejur. Un humus negru, lângă apă, în raionul pădurilor și roșiatic mai în depărtare se întinde ca la vreo 2 kilometri pe ambele maluri. Lângă fluviu vegetația e înaltă și deasă”⁴. Apoi adresează următoarele întrebări:

Ce vezi? (exemplu: savana – „vegetația e înaltă și deasă”);

Ce auzi? (exemplu: curgerea râului);

Ce simți? (exemplu: curiozitate).

De asemenea, elevii pot fi antrenați și prin utilizarea metodei „Jurnalul cu dublă intrare”. Acesta poate fi înlocuit cu o foaie de hârtie A4, iar după citirea cărții propuse, elevilor li se va cere să noteze în partea stângă a foii răspunsurile pentru următoarele întrebări:

Ce expresii ai reținut?

La ce te-ai gândit în timpul lecturii?

Rescrie un fragment care ți-a plăcut. (această sarcină putând fi trasată anterior activității). În partea dreaptă vor fi notate răspunsurile pentru sarcini de lucru:

A reușit autorul să-ți capteze atenția?

Argumentează motivul pentru care ai rescris respectivul fragment de text.⁵

În cadrul aceleași ore de curs, poate fi aplicată metoda pălăriilor gânditoare. Clasa de elevi este organizată în cinci echipe, fiecare reprezentând câte o culoare a pălăriilor: albă, galbenă, neagră, roșie, verde, iar cea albastră este a profesorului, cel care moderează discuția și rezumă ideile fiecărei echipe. Fiecare echipă primește câte o sarcină:

Pălăria albă trebuie să redea principalele momente ale călătoriei lui Dimitrie Ghika-Comănești

Pălăria galbenă trebuie să realizeze un portret moral al acestuia, evidențind calitățile sale, fără de care nu ar fi putut să întreprindă această expediție

⁴ *Ibidem*, p. 56.

⁵ Marilena Pavelescu, op. cit., p 171.

Pălăria neagră, ținând cont de faptul că această culoare reprezintă gândirea critică, își vor exprima părerea cu privire la vânătoria lui Dimitrie Ghika-Comănești

Membrii cu pălării roșii își vor imagina că sunt în locul personajului principal și vor explica cum s-ar pregăti ei pentru această călătorie. După rezolvarea fiecărei sarcini de lucru, membrii celorlalte echipe își exprimă propriile opinii, fiindu-le precizat de cadrul didactic că pot să critice ideile colegilor și nu colegii. Această afirmație poate face parte dintr-un set de reguli prestabilite.

Tehnica interviului este foarte captivantă pentru elevi. Li se poate indica elevilor să își imagineze un interviu cu Dimitrie Ghika-Comănești sau să îi trimită o scrisoare din prezent în trecut.

Informațiile din această sursă de călătorie poate fi expusă și cu ajutorul organizatorului grafic expus mai jos.

După ce elevii citesc jurnalul, extrag informațiile specifice domeniilor notate:

Matematică: de exemplu poate fi notat numărul de persoane participante la expediție

Geografie: unitățile de relief menționate

Sociologie: obiceiuri, tradiții descrise în carte

Științe: elemente ce țin de vegetație, climă, faună

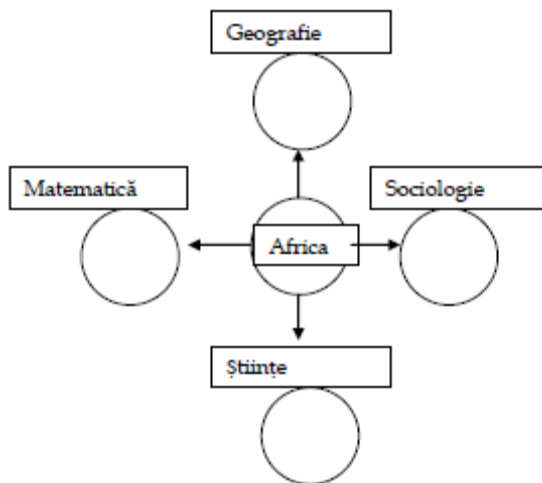

Fig. 1 – Un exemplu de organizator grafic

Aceste metode pot fi utilizate atât în activitățile școlare cât și cele extrașcolare fiind adaptate la nivelul vârstei elevilor, nivelul de cunoștințe, deprinderi, aptitudini. Afirm acest lucru deoarece unii elevi sunt mult mai atrași de activități practice cum ar fi realizarea unei machete cu traseul acestei călătorii sau alcătuirea unei localități în miniatură prezentată în această carte. Alți elevi pot prefera să scrie un articol, să caute noi informații.

În concluzie, acest jurnal poate fi utilizat ca resursă de către cadrele didactice în funcție de temă, timp, tip de activitate.

Bibliografie:

- [1] Bolovan, Sorina – Paula – Didactica istoriei, Editura Presa Universitară, Cluj-Napoca, 2007.
- [2] Ghika-Comănești Dimitrie, *O expediție română în Africa*, Editura Polirom, Iași, 2016,
- [3] Pavelescu Marilena- Metodica predării limbii și literaturii române, Editura Corint, București, 2010.